

AGNIESZKA SŁUPIANEK-WINKOWSKA
Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
ORCID 0000-0002-8674-4179

ZESZYTY
KALISKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYJACIÓŁ NAUK NR 22
W KRĘGU BADAŃ
REGIONALNYCH
KALISZ 2022
ISSN 1426-6547

DZIAŁALNOŚĆ GOŁUCHOWSKIEGO CENTRUM KULTURY „ZAMEK” JAKO PRZYKŁAD WSPIERANIA REGIONALIZMU W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Postanowiłam pokłonić się przeszłości, która wszystkim nam coraz szybciej i więcej kart miłych zamyka, wyrывa, rzuca w tory postępu, na wicher czasu i...gubi. Przeszłości, której ginące bezpowrotnie drobiazgi i rzeczy wielkie, scenki i historie, kolory i cienie, serca i klimaty, ich maleńką choćby pamięć – trzeba spróbować schwytać i zachować w obrazkach malowanych zwyczajnym słowem¹.

Każda próba uchwycenia przeszłości naszych małych ojczyzn, przybierająca wszelkiego rodzaju formy, wpisuje się w poczet działań szeroko rozumianego regionalizmu. Od zarania dziejów odczuwano potrzebę poznania kultury rodzimej, oznaczającą istotny warunek wszechstronnego rozwoju ludzkiej osobowości². „Regionalizm jest tak stary jak człowiek, jego odczucia i tęsknoty, jego związek z ziemią. Ten związek duchowy człowieka z krajem rodzinnym, który go łączy tysiącem uczuciowych nici z całością tego, wśród czego człowiek wzrósł, z czym się duchowo od dziecka zespolił, jest zjawiskiem ludzkim i wiecznotrwałym” – akcentował Juliusz Nowak-Dłużewski³. Obecnie pojęcie regionalizmu może być analizowane wielopłaszczyznowo z perspektywy różnych nauk. Jak podkreśla Hanna Prószyńska-Bordas w epoce globalizacji istotne znaczenie od-

¹ Maria Korzeniewska, *Z ojców progu*, (Pleszew: Wydawca Maria Korzeniewska, 2002), 3. Niniejszy zbiór wierszy poetki pleszewska Maria Korzeniewska (ur. 1936 r.) dedykowała swej małej ojczyźnie – Ziemi Dobrzyckiej, z której wywodzili się jej przodkowie. W całej twórczości M. Korzeniewskiej odnaleźć można wątki dotyczące historii lokalnej i ochrony dziedzictwa kulturowego zamieszkiwanego przez nią regionu.

² Ludwik Kozołub, „Kultura regionalna a tożsamość kulturowa”, w: *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. Bogdan Cimała, Jolanta Kwiatek, (Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2010), 13.

³ Juliusz Nowak-Dłużewski, *Z historii polskiej literatury i kultury*, (Warszawa, Instytut Wydawniczy PAX, 1967), 212.

grywa globalizacja, oznaczająca proces wspierania procesów globalizacyjnych i rozwoju lokalnego⁴. We współczesnym świecie, zdeterminowanym przez niezwykle szybkie tempo życia, ludzie stają się coraz bardziej wyalienowani, zatem działania mające na celu odnalezienie własnej tożsamości kulturowej nabierają szczególnego znaczenia. Analizując teoretyczne aspekty regionalizmu, warto zaznaczyć, iż to pojęcie łączy się z definicją regionu jako specyficznego obszaru, charakteryzującego się określonymi cechami kulturowymi, geograficznymi, społecznymi lub posiadającego atrybuty, wyróżniające daną kulturę, krajobraz i mieszkańców⁵.

W ciągu ostatnich lat dostrzec można wzrost zainteresowania badaniami prowadzonymi przez naukowe środowiska i profesjonalne ośrodki badawcze, jak również regionalne towarzystwa kulturalne, muzea, biblioteki i lokalną prasę⁶. Ważną rolę w krzewieniu regionalizmu odgrywają także miejskie i gminne ośrodki kultury. Przykładem takiej instytucji na terenie powiatu pleszewskiego może być Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek”, z siedzibą w Gołuchowie⁷, które 28 kwietnia 2022 roku świętowało uroczyste jubileusz 10-lecia swej działalności.

Zanim zostanie dokładnie omówiony aspekt związany ze wspieraniem regionalizmu przez Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek”, warto przybliżyć

⁴ Hanna Prószyńska-Bordas, *Krajoznawstwo: tradycja i współczesność*, (Warszawa: Difin, 2016), 120.

⁵ Krystyna Leśniak-Moczuk, „Regionalizm w teorii i praktyce”, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 54 (2018), 160-161.

⁶ Danuta Konieczka-Sliwińska, „Region i regionalizm w badaniach historycznych”, w: *„Duża i mała ojczyzna” w świadomości historycznej, źródłach i edukacji*, red. Bogumiła Burda, Małgorzata Szymczak, (Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2010), 21.

⁷ Na terenie powiatu pleszewskiego zlokalizowanych jest 7 ośrodków kultury (w Czerminie, Chocz, Dobrzycy, Gizałkach z/s w Tomicach, Gołuchowie, Pleszewie i Żegocinie). Na szczególną uwagę zasługuje też Ośrodek Kultury w Żegocinie (gmina Czermin), który w listopadzie 2022 r. obchodził jubileusz 35-lecia działalności. Początków dziejów tego ośrodka szukać należy w latach 80. XX wieku. Wówczas na obszarze miejscowości prężnie działały liczne organizacje kulturalne i sportowe. W 1985 r. wzniesiono budynek Domu Kultury, natomiast dnia 1 I 1987 r. obiekt zarejestrowano w Wydziale Kultury Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Kaliszu jako Gminny Ośrodek Kultury w Czerminie z siedzibą w Żegocinie. Historia tego centrum kultury nieodłącznie związana jest z osobą Zofii Zawady, kierującej placówką od początku jej istnienia. Stworzyła ona z pomocą mieszkańców miejsce promujące miejscowe talenty, dbające o zachowanie regionalnych tradycji, przechowujące pamięć historyczną i zapewniające różnego rodzaju formy aktywności dla dzieci i młodzieży. Z. Zawada „przeobraziła Żegocin w niekwestionowane templum kultury rustykalnej: profesjonalne zespoły folklorystyczne, uroczystości na najwyższym poziomie, współpraca z wieloma organizacjami (...) otworzyły bogaty w tradycje Żegocin na Świat oraz pokazały Światu jak wiele do zaoferowania ma żegocińska społeczność.” Magdalena Kłakulak, Żegocin. W tyglu historii i codzienności, (Żegocin: Ośrodek Kultury w Żegocinie, 2010), 152-153.

najważniejsze informacje dotyczące instytucji. Została ona powołana Uchwałą Nr XIII/140/2012 Rady Gminy Gołuchów z dnia 28.02.2012 r. W statucie, który nadano Gołuchowskiemu Centrum Kultury „Zamek” wskazano, że głównym celem działania jest „prowadzenie wielokierunkowej działalności kulturalnej i oświatowej, rozwijającej potrzeby mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury, a także realizacja zadań z zakresu rekreacji i turystyki”⁸. W kwietniu 2012 r. wójt gminy Gołuchów, Marek Zdunek, powołał na stanowisko dyrektorki utworzonego centrum Patrycję Walerowicz-Wojtkowiak, pracującą dotychczas w Urzędzie Gminy w Gołuchowie na stanowisku ds. promocji, kultury i współpracy zagranicznej⁹. Wyznaczono 7-letni okres powołania na to stanowisko, a po upływie tego czasu, dnia 17 IV 2019 r. P. Walerowicz-Wojtkowiak otrzymała ponowne powołanie na 7-letnią kadencję¹⁰. Warto też zaznaczyć, iż dnia 26 V 2021 r. Uchwałą Rady Gminy Gołuchów XXVI/242/2021 dokonano modyfikacji statutu GCK „Zamek” w Gołuchowie¹¹.

Omawiana instytucja starannie realizuje wyznaczone cele zgodnie z ustanowionym statutem, aktywnie włącza się w działania wspierające regionalizm, czego odzwierciedleniem w rzeczywistości jest przede wszystkim organizacja różnego rodzaju przedsięwzięć kulturalnych na terenie całej gminy Gołuchów. Corocznie organizowany jest Gołuchowski Rajd Rowerowy – Święto Polskiej Niezapominajki (w maju), Gminny Dzień Dziecka (w czerwcu), Dożynki Gminne (pod koniec sierpnia), Targi międzynarodowe – Dni Ogrodnika, Święto Niepodległości (11 listopada), a także Gołuchowski Jarmark Bożonarodzeniowy (w grudniu). Ponadto centrum jest współorganizatorem wielu wydarzeń kulturalnych, nieustannie wspiera i promuje działalność zespołów folklorystycznych tj. Zespołu Pieśni i Tańca „ŻYCHLINIOKI”, a także działającego w strukturach Biblioteki Publicznej w Gołuchowie Zespołu Pieśni i Tańca „Tursko”. Należałoby również dodać, iż w minionej dekadzie przygotowano specjalne koncerty, m.in. noworoczne, z okazji Dnia Kobiet, na powitanie lata, w ramach projektu „Akademia Gitary”, podczas których oprócz zaproszonych artystów, prezentowali się mieszkańcy gminy Gołuchów, działający w sekcjach wokalnych. Od 2016 r. w Gołuchowie działała grupa wokalna GołBREAK, którą prowadziła Joanna Gogulska, instruktorka wokalistyki i chóralistyki, kompozytorka i laureatka licznych nagród. Wspomniane inicjatywy odgrywają ważną rolę nie tylko przy kultywowaniu tradycji, wyzwalają chęć angażowania się lokalnego środo-

⁸ Urząd Gminy Gołuchów (dalej UGG), Uchwała Nr XIII/140/2012 Rady Gminy Gołuchów z dnia 28.02.2012 r.

⁹ Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” w Gołuchowie (dalej GCK), *Kroniki 2012-2022*, oprac. Patrycja Walerowicz-Wojtkowiak, (Gołuchów: Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek”), *Kronika 2012*, 5.

¹⁰ GCK, *Kronika 2019*, 5.

¹¹ UGG, Uchwała Nr XXVI/242/2021 Rady Gminy Gołuchów z dnia 26.05.2021 r.

wiska w podejmowane działań, przyczyniają się także do aktywizacji gospodarczej okolicy. „Regionalizm bazuje na swoistości kultury danego regionu, dąży do pogłębienia wiedzy o tej kulturze, jej ochrony, rozwoju i prezentowania, do zachowania odrębności regionalnych, które ukształtowały się w procesie historycznym(...)” – zauważa H. Prószyńska-Bordas¹².

Równoległe z wspomnianymi obszarami działalności GCK „Zamek” przygotowuje ofertę różnorodnych warsztatów zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców (m.in. ceramicznych, plastycznych, malarskich, florystycznych, rozwojowych)¹³. Od 2017 r. cyklicznie odbywają się warsztaty kreatywne i nauka rysunku, prowadzone w Gołuchowie oraz Kościelnej Wsi przez Centrum Twórczego Rozwoju CalisiaART. Trzeba również wspomnieć, iż w latach 2012-2015 prowadzone były świetlice w szkołach podstawowych w Gołuchowie, Jedlcu, Kościelnej Wsi oraz Tursku, w których organizowano różnego rodzaju zajęcia w ramach czasu wolnego po lekcjach, a także podczas ferii zimowych i wakacji letnich¹⁴.

Pojęcie tożsamości regionalnej można rozumieć jako identyfikowanie się zarówno jednostki, jak i grupy społecznej z określoną przestrzenią geograficzno-społeczną, a zarazem umiejętność wyróżniania własnego regionu i poczucie swej do niego przynależności¹⁵. W celu krzewienia regionalizmu GCK „Zamek” współpracuje z różnymi instytucjami kultury, podmiotami prowadzącymi działalność kulturalną, stowarzyszeniami oraz związkami twórców i artystów z kraju i zza granicy, a także z organami władz publicznych związanych z działaniami na rzecz kultury. Wśród nich należy podkreślić współpracę z Biblioteką Publiczną Gminy Gołuchów, Muzeum Zamek w Gołuchowie, Ośrodkiem Kultury Leśnej w Gołuchowie, instytucjami oświatowymi, grupami seniorów, Kołami Gospodyń Wiejskich, strażakami itp.¹⁶ Ponadto, gołuchowska instytucja kulturalna organizuje również działania w obszarze współpracy partnerskiej gminy Gołuchów z Bad Zwischenahn (Niemcy), Erkner (Niemcy), Kłostor pod Znievom (Słowacja), Chievres (Belgia)¹⁷. Corocznie młodzież gminy Gołuchów uczestniczy w konkursie w zakresie sztuk plastycznych i stosowanych, muzyki i literatury pn. *Młodzieżowa Nagroda Artystyczna*, organizowanym w mieście Erkner. Tam też zapraszani są laureaci do uczestnictwa w gali konkursowej. Od kilku lat GCK „Zamek” zdobywa nagrody za realizację projektów z zakresu działań proekologicznych i prokulturowych w ramach strategii rozwoju województwa wielko-

¹² Hanna Prószyńska-Bordas, *Krajoznawstwo*, 122.

¹³ GCK, *Kroniki 2012-2022*.

¹⁴ GCK, *Folder Jubileuszowy 2012-2022*, 23.

¹⁵ Zygmunt Tomasz Gajowniczek, *Gmina wiejska i miejsko-wiejska w Polsce jako obszar odniesienia w edukacji regionalnej*, praca doktorska (Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2014), 11.

¹⁶ GCK, *Folder Jubileuszowy 2012-2022*, 29.

¹⁷ Urząd Gminy w Gołuchowie, https://goluchow.pl/dla_mieszkanca/cms/16258/wspolpraca_z_gminami_partnerskimi, [dostęp dnia 6.10.2022 r.].

polskiego. W 2018 r. otrzymano nagrodę za projekt muzyczny *Dzieci kwiaty*, w 2019 r. za projekt *Planetę Ziemię kochamy – proekologicznie działamy*, w 2020 r. za wydawnictwa popularnonaukowe, promujące dziedzictwo kulturowe gminy Gołuchów tj. *Przydrożne znaki wiary na terenie gminy Gołuchów*, a także *Kuchary, Macew, Popówek dawniej i dziś*, w 2021 r. za realizację serii filmów promocyjnych pt. *Zostań Turystą w Swojej Okolicy*. Ponadto, w 2019 r. otrzymano wyróżnienie w konkursie organizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego pn. *Barwy Wolontariatu*, który był wynikiem pracy kilkunastoosobowej, międzypokoleniowej grupy wolontariuszy¹⁸.

Przekazywanie dziedzictwa regionalnego ma istotny wpływ na kształtowanie się osobowości. Udowodniono bowiem, że człowiek pragnie mieć poczucie zakorzenienia, które tak naprawdę określa jego miejsce w świecie. Z przeprowadzonych badań socjologicznych jasno wynika, że pozbawienie danej jednostki możliwości identyfikacji z określonym, ważnym dla niego środowiskiem, wpływa na zagubienie człowieka w dzisiejszej rzeczywistości¹⁹. Regionalizm rodzi się zatem z potrzeby ludzkiej psychiki. Pierwszym warunkiem tzw. zakorzenienia się w danym miejscu jest znajomość ziemi, na której przyszło mu żyć, a zarazem poznanie przeszłości i teraźniejszości kulturowej²⁰. Jednym z zasadniczych filarów działalności omawianej samorządowej instytucji kultury jest budowanie i integracja społeczności lokalnej oraz kreowanie regionalnej tożsamości kulturowej. Warto zauważyć, iż lokalny rynek usług kulturalnych gminy Gołuchów, będącej gminą wiejską, przedstawia się bardzo atrakcyjnie. Na obszarze samej miejscowości Gołuchów rozlokowane są dwa muzea, charakteryzujące się unikatowością w skali całego kraju. Zamek w Gołuchowie, stanowiący oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu, pielęgnuje pamięć historyczną o wielkich polskich rodach, takich jak: Leszczyńscy, Działyńscy i Czartoryscy. Natomiast Muzeum Leśnictwa jest jedynym w Polsce muzeum przedstawiającym wszechstronne stosunki człowieka z lasem. Co więcej, gołuchowski park – arboretum, charakteryzujący się ogromnym bogactwem drzew i krzewów, rodzimych i egzotycznych, a także przylegająca do niego Pokazowa Zagroda Zwierząt stanowią o wyjątkowości miejsca z perspektywy walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i turystycznych tego mikroregionu. Ponadto, na obszarze gminy funkcjonują wspomniane wyżej zespoły folklorystyczne, będące świadectwem pielęgnowanej tutaj kultury ludowej. W związku z powyższym, jednym z celów GCK „Zamek” jest ochrona tego dziedzictwa, realizowana przez m.in. organizację i promocję wydarzeń kulturalnych oraz promowanie różnego rodzaju zasobów kulturowych zarówno w kraju jak i za granicą²¹. Ważnym obszarem dzia-

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Ludwik Kozołub, *Kultura*, 14.

²⁰ Tamże, 15.

²¹ GCK, *Kronika 2012*, 13-17.

łałości jest skupienie edukacji kulturalnej na zagadnieniach z historii lokalnej. Ogromną spuściznę pozostawili w Gołuchowie Izabela z Czartoryskich Działyńska oraz Jan Działyński. W 2018 r. miało miejsce wiele wydarzeń upamiętniających dawnych właścicieli. Rada Gminy Gołuchów ustanowiła rok 2018 Rokiem Jubileuszu 125-lecia Ordynacji Gołuchowskiej. W związku z tym samorządowe instytucje kultury współpracując z Muzeum Narodowym w Poznaniu, oddział w Gołuchowie oraz Ośrodkiem Kultury Leśnej przeprowadziły następujące działania: spotkanie przy Mauzoleum w rocznicę śmierci Izabeli Działyńskiej (18 marca), ogłoszenia dwóch konkursów (plastycznego oraz wiedzy dot. ordynacji i ordynatów) z okazji Dnia patrona Szkoły Podstawowej im. Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej w Gołuchowie (18 maja), wystawa „Zamek w Gołuchowie w fotografii” podczas Nocy Muzeów (19 maja), uroczyste obchody 125. rocznicy ustanowienia ordynacji (20 maja), wystawa „Życie sztuką. Gołuchów Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej” w Muzeum Narodowym w Poznaniu (27 maja – 19 sierpnia), zorganizowany wyjazd mieszkańców gminy Gołuchów w celu obejrzenia wystawy w Muzeum Narodowym w Poznaniu (lipiec), warsztaty ceramiczne dla dzieci (18 i 25 lipca), prelekcje w Zamku w Gołuchowie (październik-listopad), a także przeprowadzenie i rozstrzygnięcie ogłoszonych w maju konkursów (październik/listopad). Zwieńczeniem obchodów był koncert poetycko-muzyczny, który odbył się 8 grudnia w zamku w Gołuchowie²². W 2019 r. wspominano 120. Rocznicę śmierci Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej. Z tej okazji odbyło się spotkanie przy Mauzoleum w parku gołuchowskim²³.

Należałoby zauważyć, iż w dzisiejszym ujęciu mała ojczyzna, jej perspektywy (samo)rozwojowe oraz potrzeby, wymagają nie tylko nakładów ekonomicznych oraz środków gospodarczych, ale przede wszystkim określonego wsparcia edukacyjnego. Edukacja lokalna w wymiarze szkolnym, a także pozaszkolnym, w której biorą udział miejscowe jednostki, grupy i instytucje, stanowi pewnego rodzaju łącznik pomiędzy tym, co miejscowe, a tym co powszechne²⁴. Gołuchowska instytucja kulturalna do promocji regionu wykorzystuje różne narzędzia i metody, wśród których należy wymienić Internet (strona internetowa gminy oraz profil w mediach społecznościowych), reklamę wizualną (bilbordy, potykacze, banery, ekrany reklamowe) oraz Questing, czyli edukacyjną zabawę. Questing (z ang. poszukiwanie) to rodzaj turystyki z zagadkami. Gra terenowa polega na wykonaniu zadań w trakcie odbywanej wędrowki, poruszając się zgodnie z otrzymaną mapą. Dzięki tej edukacyjnej zabawie turysta poznaje lepiej badany przez siebie obszar, uwzględniając jego walory przyrodnicze, historię oraz dziedzictwo kulturowe. Ostatecznym celem questingu jest odnalezienie skarbu, w rzeczywiście-

²² GCK, *Kronika 2018*, 46-99.

²³ GCK, *Kronika 2019*, 17-18.

²⁴ Wiesław Theiss (red.), *Mała ojczyzna. Kultura. Edukacja. Rozwój lokalny*, (Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”, 2001), 8.

ści jednak dotyczy on odkrycia dziedzictwa regionalnego. Zabawa skierowana jest do osób w każdym wieku, choć wydaje się być najbardziej atrakcyjną formą rozrywki dla rodzin z dziećmi. Mogą w niej brać udział zarówno turyści „z zewnątrz”, jak i również mieszkańcy tego terenu²⁵. Questing doskonale wpisuje się w strategię rozwoju danego regionu. Od czerwca do sierpnia 2012 r. trwały prace nad opracowaniem pierwszego gołuchowskiego questu Śladami Izabelli z *Czartoryskich Działyńskiej*, zakończone organizacją konferencji prasowej, która miała miejsce dnia 28 VIII 2012 r. Gołuchowski quest stanowi propozycję wyprawy po parku-arboretum w Gołuchowie śladami dawnej właścicielki zachowanego do dziś zamku, miłośniczki sztuki, twórczyni pierwszego prywatnego muzeum w Gołuchowie²⁶. Oprócz questingu, GCK „Zamek” w swoich działaniach wykorzystuje też kampanię promocyjną NICEPLACE. Umieszczone na standach foldery mające wymiar 6x8 cm wydawane są drukiem dwustronnie na papierze kredowym. Ulotki promujące gminę Gołuchów rozmieszczono w kilkudziesięciu miejscach na obszarze województwa wielkopolskiego²⁷. Należy wspomnieć też, iż GCK „Zamek” w zakresie promocji walorów turystycznych gminy współpracuje z Wielkopolską Organizacją Turystyczną, dzięki temu materiały promocyjne można odnaleźć na targach krajowych oraz zagranicznych²⁸.

Jan Majewski podkreśla, że w dzisiejszym świecie regionalizm jest pewnego rodzaju protestem przeciw anonimowemu funkcjonowaniu społeczeństwa masowego, a także ruchem włączającym wartości regionalne w kulturę narodową i w strefę wartości uniwersalnych²⁹. Jednym z głównych czynników budowy regionalizmu jest bowiem poczucie odrębności regionalnych w świadomości mieszkańców, przekonanych o wyjątkowości zamieszkiwanego przez nich terenu³⁰. Dlatego też na podkreślenie zasługuje aktywnie prowadzona akcja wydawnicza przez GCK „Zamek” oraz samorząd gminy Gołuchów. Do tej pory drukiem ukazały się liczne materiały promocyjne, m.in. foldery, ulotki questowe, gra memo, pocztówki, kolorowanka dla dzieci Żubrzyk zwiedza Gołuchów, jak również pozycje popularnonaukowe, promujące dziedzictwo kulturowe gminy Gołuchów. Kolekcja ośmiu pocztówek autorstwa Marcina Stencla, przedstawiających atrakcyjne turystycznie miejsca w Gołuchowie, takie jak: Zamek Książąt, Czartoryskich, Oficyna, Powozownia, Dąb Jan, Mauzoleum, Pokazowa Zagroda Zwierząt, Kamień św. Jadwigi, zalew gołuchowski może stanowić doskonały

²⁵ GCK, *Kronika 2012*, 19-20.

²⁶ Tamże, 49-50, 65.

²⁷ GCK, *Kronika 2020*, 34.

²⁸ GCK, *Kronika 2013*, 34.

²⁹ Jan Majewski, „Edukacja regionalna nauczycieli województwa opolskiego”, w: *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. Bogdan Cimała, Jolanta Kwiatek, (Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2010), 146.

³⁰ *Wokół regionalizmu. Formy i odmiany kwestii regionalnej*, red. Jacek Poniedziałek, (Olsztyn: Wydawnictwo UWM, 2015), 15.

materiał dla kolekcjonerów pocztówek³¹. W 2017 r. został wydany kolejny zestaw pocztówek, tym razem obrazujących typy przydrożnych znaków wiary, zlokalizowanych na terenie miejscowości gminy Gołuchów. Ich autorem jest kaliski rysownik Mateusz Halak³². Z kolei kolorowanka Żubrzyk zwiedza Gołuchów to interesujący przykład materiału promocyjnego dedykowanego dzieciom. Rymowany tekst pomaga odkryć dziedzictwo kulturowo-przyrodniczo-turystyczne Gołuchowa, a zarazem edukować w tym zakresie³³.

Jednym z istotniejszych czynników kształtowania osobowości jest kształtowanie tożsamości³⁴. Badacze, zajmujący się tym problemem podkreślają istotną rolę przeszłości w celu określenia swej przestrzennej przynależności. Od zawsze człowiek próbował odpowiedzieć na pytania: „kim jestem?” i „skąd jestem”³⁵. Opracowywanie wydawnictw poświęconych dziejom wsi wchodzących w skład gminy Gołuchów zdecydowanie wpisuje się w obszar działań mających na celu kreowania tożsamości lokalnej. Oto wykaz wspomnianych publikacji:

- S. Małyżko, *Jedlec na przestrzeni wieków*, Gołuchów 2009.
- Tenże, *Z dziejów Krzywosądowa i okolic*, Gołuchów 2010.
- Tenże, *Tursko i okolice*, Gołuchów 2012.
- Tenże, *Czechel, Czerminek, Kucharki, Szkudła. Zarys dziejów*, Gołuchów 2015.
- Tenże, *Przydrożne znaki wiary na terenie gminy Gołuchów*, Gołuchów 2017.
- Tenże, *Kuchary, Macew, Popówek. Dawniej i dziś*, Gołuchów 2019.
- *Gołuchów. Perła Południowej Wielkopolski*, Gołuchów 2019.
- A. Słupianek-Winkowska, *Kajew, Cieśle, Wszolów szlakiem dziejów*, Gołuchów 2021.

Zebranie dziejów wsi, począwszy od pradziejów aż do czasów współczesnych, i zaprezentowanie ich w formie wydawnictwa popularnonaukowego, jest zdecydowanie działaniem unikatowym i innowacyjnym Samorządu Gminy Gołuchów, zarówno na skalę powiatu, województwa, a może i nawet kraju. Z pewnością niewiele gmin w Polsce poszczycić się może kolekcją książek popularnonaukowych opisujących dzieje wszystkich tworzących je miejscowości³⁶.

Serię wydawniczą, prezentującą zarys historyczny miejscowości wchodzących w skład gminy otwiera monografia wsi Jedlec. Z powodu wyczerpania

³¹ GCK, *Kronika 2015*, 75-81

³² GCK, *Kronika 2017*, 39-40.

³³ GCK, *Kronika 2015*, 75-81.

³⁴ Anna Szyfer, *Ludzie pogranicza. Kulturowe uwarunkowania osobowości*, (Poznań: Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, 2005), 44.

³⁵ Ludwik Kozołub, *Kultura*, 17.

³⁶ Agnieszka Słupianek-Winkowska, *Kajew, Cieśle, Wszolów szlakiem dziejów*, (Gołuchów: Gmina Gołuchów. Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” w Gołuchowie, 2021), 8.

nakładu książka została ponownie wydana w 2014 r. Druga pozycja wydawnicza opisuje dzieje Krzywosądowa, Żychlina oraz Kars. Następnie opracowano historię Turska oraz okolicznych wiosek, takich jak: Bielawy, Bogusław, Bogusławice, Pleszówka, a także przysiółek Turowy. W 2015 r. powstała publikacja zbierająca dzieje Czechła, Czerminka, Kucharek i Szkudły. Rok później, w związku z jubileuszem 1050-lecia Chrztu Polski, dokonano inwentaryzacji przydrożnych kapliczek, figur i krzyży. Wynikiem tych prac jest książka *Przydrożne znaki wiary na terenie gminy Gołuchów*, wydana w 2017 r. Książkowego wydania doczekały się też dzieje miejscowości: Kuchary, Macew i Popówek. Autorem tych publikacji jest Stanisław Małyszko, dyplomowany archiwista, etnograf, wieloletni pracownik urzędu ochrony zabytków, badacz dziejów wsi południowo-wschodniej Wielkopolski, autor licznych artykułów naukowych i popularnonaukowych³⁷. W 2019 r. drukiem ukazał się album pt. *Gołuchów – perła południowej Wielkopolski*. Pierwszy album wydany w 2007 r. z inicjatywy gołuchowianina Romualda Bartosika zatytułowany był *Gołuchów – perła ziemi kaliskiej*. Wznowioną publikację wzbogacono informacjami o atrakcjach turystycznych i kulturowych całej gminy. Autorką tekstów jest śp. Danuta Marek, wieloletnia kustosz gołuchowskiego zamku. Książka ma wymiar międzynarodowy, gdyż zawiera tłumaczenia w języku angielskim³⁸. W ubiegłym roku została wydana publikacja autorstwa Agnieszki Słupianek-Winkowskiej pt. *Kajew, Cieśle, Wszolów szlakiem dziejów*. Obecnie trwają prace badawcze nad dokumentacją dotyczącą historii Kościelnej Wsi i Borczyska, które prowadzi Monika Sobczak-Waliś³⁹. Planowane jest wydanie monografii poświęconych wszystkim miejscowościom gminy Gołuchów.

Niezwykle innowacyjnym przedsięwzięciem gołuchowskiego ośrodka kultury jest akcja promocyjna zatytułowana *Przyjeżdżajcie do Gołuchowa*. Skierowana jest ona do mieszkańców i sympatyków Gołuchowa, pragnących promować walory turystyczne, przyrodnicze, kulturowe itp. całej gminy. Zadaniem każdego ochotnika jest zabranie ze sobą na wakacje ulotki promocyjnej, którą należy przekazać do Informacji Turystycznej lub do innej instytucji kultury w danej miejscowości, zachęcając do odwiedzenia Gołuchowa. Moment przekazania ulotki należy sfotografować, a zdjęcie przesłać do GCK „Zamek”, by centrum mogło je umieścić na profilu w mediach społecznościowych. Każdego roku jesienią następuje podsumowanie akcji i wręczenie upominków⁴⁰. Od 2016 r. w akcji wzięło udział ponad 150 osób. Inne działania promocyjne polegało na nagraniu serii 5 filmów trwających około 5-8 minut pt. *Zostań turystą w swojej okolicy*. Celem tego przedsięwzięcia było zwrócenie uwagi odbiorcy na lokalne dziedzictwo. Zaprezentowanie walorów własnej gminy w interesujący sposób miało

³⁷ Tamże, 7.

³⁸ GCK, *Kronika 2019*, 159.

³⁹ GCK, *Kroniki 2021*, 194-195.

⁴⁰ GCK, *Folder Jubileuszowy 2012-2022*, 22.

szczególne znaczenie w dobie kryzysu spowodowanego pandemią, szczególnie objawiającego się w obszarze turystyki. W filmach zostały zrealizowane następujące tematy: głaz narzutowy i legendy związane z tym pomnikiem przyrody nieożywionej, pradolina rzeki Proсны, Dąb Jan, Mauzoleum Izabeli z Czartoryskich Działyńskiej, Adam Kubaszewski. Nagrania można było obejrzeć w Internecie. Każde z nich miało około 4-8 tys. odsłon, co świadczy o dużym zainteresowaniu wśród lokalnej społeczności⁴¹.

Kolejnym działaniem wspierającym regionalizm w środowisku lokalnym jest organizacja różnego rodzaju prelekcji tematycznych związanych z promocją gminy, regionu lub dotyczących wydarzeń kulturalnych, postaci z historii tego mikroregionu, rocznic, a także wydawnictw promocyjnych. W 2019 r. zorganizowano dwie prelekcje: *Przydrożne znaki wiary na terenie gminy Gołuchów*, prowadzoną przez Stanisława Małyszkę oraz *Rekonstrukcja przedwojennego głównego ołtarza w kościele pw. NMP Wniebowziętej w Gołuchowie*, wygłoszoną przez ks. Rafała Rydlińskiego. Spotkanie miało miejsce dnia 28 kwietnia w Sali OSP w Gołuchowie⁴². Kolejny wykład S. Małyszki pt. *Z dziejów Sanktuarium Maryjnego w Tursku. Tradycje Zielonych Świątek* odbył się 16 V 2021 r. w Sanktuarium Maryjnym w Tursku⁴³.

Ciekawym przedsięwzięciem, wpisującym się w poczet działań krzewiących regionalizm, była realizacja eksperymentu artystycznego, stanowiącego prezent dla mieszkańców gminy Gołuchów w związku z obchodzonym w tym roku jubileuszem 10-lecia działalności GCK „Zamek”. Zorganizowano spektakl *Pan na Gołuchowie*, inspirowany twórczością Agnieszki Baranowskiej, w którym w rolę aktorów wcielili się mieszkańcy gminy Gołuchów. Scenariusz i reżyseria były efektem pracy Małgorzaty i Marka Chojnackich. Projekt *Pan na Gołuchowie*, obejmujący szereg działań edukacyjno-animacyjnych, miał na celu stymulację kreatywności i twórczej aktywizacji uczestników. Międzypokoleniowa grupa aktorów-amatorów spotykała się na cyklicznych warsztatach od listopada 2021 r. Premiera sztuki, mająca miejsce 1 VII 2022 r. na dziedzińcu Zamku Gołuchowskiego, okazała się wielkim sukcesem. Ponadto, w wyniku realizacji tego przedsięwzięcia została ocalona od zapomnienia, pozostająca do tej pory w cieniu historii postać lokalnej dramatopisarki i poetki Agnieszki Baranowskiej, zarządczyni majątku w Marszewie w drugiej połowie XIX w.

Reasumując, we współczesnym świecie naznaczonym pewnego rodzaju anonimowością, wynikającą z przemian o podłożu zarówno politycznym, społecznym i cywilizacyjnym, regionalizm nabiera szczególnego znaczenia. Poczucie odrębności regionalnej i wyjątkowości zamieszkiwanego przez daną społeczność obszaru wynika z potrzeb ludzkiej psychiki. Znajomość najbliższej okolicy, po-

⁴¹ GCK, *Kronika 2020*, 62-63.

⁴² GCK, *Kronika 2019*, 23.

⁴³ GCK, *Kronika 2021*, 27.

znanie zarówno przeszłości, jak i teraźniejszości małej ojczyzny są słusznym postulatem, a zarazem próbą odnalezienia się w kreowanej dziś globalnej wiosce. W związku z tym kluczową jest edukacja lokalna nie tylko w wymiarze szkolnym, lecz przede wszystkim w zakresie działań miejscowych grup, jednostek i organizacji. Istotne wydawałoby się podkreślenie znaczącej roli samorządowych instytucji kulturalnych w promowaniu regionalizmu w środowisku lokalnym danej gminy. Na terenie powiatu pleszewskiego wiele ośrodków kultury odznacza się aktywną działalnością w tym zakresie. Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” stanowi jeden z kilku przykładów tego typu instytucji na tym obszarze, wyróżniając się jednocześnie imponującą akcją wydawniczą, a także różnorodnością przedsięwzięć podejmowanych w celu ochrony dziedzictwa kulturowego tego mikroregionu i kreowania tożsamości lokalnej.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Urząd Gminy Gołuchów (UGG)

Uchwała Nr XIII/140/2012 Rady Gminy Gołuchów z dnia 28.02.2012 r.

Uchwała Nr XXVI/242/2021 Rady Gminy Gołuchów z dnia 26.05.2021 r.

Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” w Gołuchowie (GCK)

Folder Jubileuszowy 2012-2022. Gołuchów.

Kroniki 2012-2021, oprac. Patrycja Walerowicz-Wojtkowiak. Gołuchów.

Kronika 2012

Kronika 2013

Kronika 2014

Kronika 2015

Kronika 2016

Kronika 2017

Kronika 2018

Kronika 2019

Kronika 2020

Kronika 2021

OPRACOWANIA NIEPUBLIKOWANE

Gajowniczek, Zygmunt Tomasz. 2014. *Gmina wiejska i miejsko-wiejska w Polsce jako obszar odniesienia w edukacji regionalnej*, praca doktorska. Warszawa: Uniwersytet Warszawski.

OPRACOWANIA PUBLIKOWANE

Kłakulak, Magdalena. 2010. *Żegocin. W tyglu historii i codzienności*. Żegocin: Ośrodek Kultury w Żegocinie.

Konieczka-Sliwińska, Danuta. 2010. „Region i regionalizm w badaniach historycznych”. W: *„Duża i mała ojczyzna” w świadomości historycznej, źródłach i edukacji*, red. Bogumiła Burda, Małgorzata Szymczak, 12-22. Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Korzeniewska, Maria. 2002. *Z ojców prognozy*. Pleszew: Wydawca Maria Korzeniewska.

Kozołub, Ludwik. 2010. „Kultura regionalna a tożsamość kulturowa”. W: *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. Bogdan Cimała, Jolanta Kwiatek, 13-19. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Leśniak-Moczuk, Krystyna. „Regionalizm w teorii i praktyce”. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 54 (2018): 160-169.

Majewski, Jan. 2010. „Edukacja regionalna nauczycieli województwa opolskiego”. W: *Regionalizm, kultura i oświata regionalna*, red. Bogdan Cimała, Jolanta Kwiatek, 143-153. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Nowak-Dłużewski, Juliusz. 1967. *Z historii polskiej literatury i kultury*. Warszawa, Instytut Wydawniczy PAX.

Poniedziałek, Jacek (red.). 2015. *Wokół regionalizmu. Formy i odmiany kwestii regionalnej*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM.

Prószyńska-Bordas, Hanna. 2016. *Krajoznawstwo: tradycja i współczesność*. Warszawa: Difin.

Słupianek-Winkowska, Agnieszka. 2021. *Kajew, Cieśle, Wszolów szlakiem dziejów*. Gołuchów: Gmina Gołuchów. Gołuchowskie Centrum Kultury „Zamek” w Gołuchowie.

Szyfer, Anna. 2005. *Ludzie pogranicza. Kulturowe uwarunkowania osobowości*. Poznań: Wyższa Szkoła Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa.

Theiss, Wiesław (red.). 2001. *Mała ojczyzna. Kultura. Edukacja. Rozwój lokalny*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.

NETOGRAFIA

Urząd Gminy w Gołuchowie, https://goluchow.pl/dla_mieszkanca/cms/16258/wspolpraca_z_gminami_partnerskimi, (dostęp dnia 6.10.2022 r.).

DZIAŁALNOŚĆ GOŁUCHOWSKIEGO CENTRUM KULTURY „ZAMEK” JAKO PRZYKŁAD WSPIERANIA REGIONALIZMU W ŚRODOWISKU LOKALNYM

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono działalność Gołuchowskiego Centrum Kultury „Zamek” jako instytucji wspierającej szereg działań na rzecz regionalizmu. Powołany przed dziesięcioma laty samorządowy ośrodek kultury postrzegany jest w środowisku jako instytucja znana z różnorodnych form aktywności, kierowanych zarówno do młodzieży jak

i osób dorosłych. Podstawowym celem są działania na rzecz ochrony i propagowania dziedzictwa kulturowego oraz budowania tożsamości regionalnej. W niniejszym artykule zaprezentowano różnorodne przykłady zrealizowanych zdań, promujących walory przyrodniczo-turystyczno-historyczne gminy Gołuchów zarówno na terenie kraju, jak i za granicą. Zwrócono także szczególną uwagę na akcję wydawniczą, prowadzoną przez Samorząd Gminy Gołuchów i GCK „Zamek”, wyróżniającą się na tle działań podobnych instytucji na terenie powiatu pleszewskiego i województwa wielkopolskiego.

SŁOWA KLUCZOWE

Gołuchowskie Centrum Kultury, Gołuchów, regionalizm, tożsamość regionalna, dziedzictwo kulturowe

THE ACTIVITIES OF THE GOŁUCHÓW CULTURAL CENTER “ZAMEK” AS AN EXAMPLE OF SUPPORTING REGIONALISM IN THE LOCAL ENVIRONMENT

ABSTRACT

The article presents the activities of the Gołuchów Cultural Center „Zamek” as an institution supporting a number of activities for regionalism. Established ten years ago, the self-government cultural center is perceived in the community as an institution known for its various forms of activity, addressed to both young people and adults. The main objective is to protect and promote cultural heritage and build regional identity. This article presents various examples of completed tasks promoting the natural, tourist and historical values of the Gołuchów commune both in Poland and abroad. Particular attention was also paid to the publishing campaign conducted by the Gołuchów Commune Self-Government and GCK „Zamek”, which stands out from the activities of similar institutions in the Pleszew County and the Wielkopolskie Voivodeship.

KEYWORDS

Gołuchów Cultural Center, Gołuchów, regionalism, regional identity, cultural heritage